

Nr 28.

Ankom till riksdagens kansli den 21 april 1944 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Majts proposition angående anordnande under år 1944 av en allmän jordbruksräkning.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 25 februari 1944 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 208, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att en allmän jordbruksräkning må, i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkt förslag, anordnas under år 1944 i anslutning till den allmänna fastighetstaxering, som skall äga rum år 1945.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet.

Allmänna jordbruksräkningar verkställdes åren 1927, 1932 och 1937 i samband med de allmänna fastighetstaxeringarna åren 1928, 1933 och 1938. Förordningar om jordbruksräkning utfärdades den 27 juni 1927 (nr 313), den 30 juni 1932 (nr 386) och den 21 juli 1937 (nr 738).

Samtliga för jordbruksräkningen 1937 erforderliga uppgifter insamlades å fastighetsdeklarationerna, vilka först utnyttjades för taxeringsarbetet och sedan, efter mitten av juli månad år 1938, överlämnades till statistiska centralbyrån för den statistiska bearbetningen.

Då man icke ansåg sig kunna påräkna, att taxeringsmyndigheterna skulle vara i tillfälle att vidtaga särskilda åtgärder för infordrande av sådana fastighetsdeklarationer, som icke ansågos erforderliga för själva taxeringsarbetet, eller granska och komplettera de avgivna deklarationerna i avseende på de speciellt för jordbruksräkningen avsedda uppgifterna, utsågos särskilda organ, som kunde utföra det direkt för jordbruksräkningen erforderliga arbetet. På landsbygden åvilade detta arbete i första hand hushållningssällskapen, åt vilka det överlämnades att på lämpligaste sätt anordna arbetet ute i socknarna för jordbruksräkningens utförande. I främsta rummet anlidade sällskapen därvid sina sockenavdelningar, men, där organisationen av dessa icke var tillräckligt stark, anförtroddes uppdraget åt andra, sällskapen underlydande organ, eller ock träffades överenskommelse med beredningsnämnderna att mot särskild ersättning ombesörja även det för jordbruksräkningen

erforderliga arbetet. Som lokala organ för jordbruksräkningen i städerna fungerade vederbörande magistrat eller stadsstyrelse och i Stockholm överståthållarämbetet. Såsom bidrag till hushållningssällskapen för det arbete, som jordbruksräkningen medförde för sällskapen och deras organ, anvisades på riksstaten för budgetåret 1938/39 under sjunde huvudtiteln ett reservationsanslag av 50 000 kronor. Inalles utbetalades i ersättning till hushållningssällskapen ett belopp av 49 947 kronor 70 öre.

Utom förenämnda anslag, vilket skulle utgå såsom ersättning till hushållningssällskapen för deras arbete med jordbruksräkningen, anvisades på riksstaten för budgetåret 1938/39 i och för jordbruksräkningen ett reservationsanslag av 100 000 kronor till avlöningskostnader (vartill kommo provisorisk avlöningsförstärkning och dyrtidstillägg, utgående från sjunde huvudtitelns förslagsanslag) och dessutom 20 000 kronor för expenser, utgående av det till centralbyråns förfogande ställda förslagsanslaget till omkostnader. I riksstaten för budgetåret 1939/40 anvisades för fortsatt arbete med jordbruksräkningen ett reservationsanslag av 70 000 kronor till avlöningskostnader och dessutom 15 000 kronor till expenser, utgående av förslagsanslaget till omkostnader. Å tilläggsstat II till riksstaten för samma budgetår anvisades ytterligare ett reservationsanslag av 65 500 kronor till avlöningskostnader och dessutom 14 000 kronor till expenser, utgående av förslagsanslaget till omkostnader.

Gällande taxeringsförordning förutsätter, att allmän fastighetstaxering skall äga rum vart femte år med utgångspunkt från år 1933. Den fastighetstaxering, som skulle ägt rum år 1943, har emellertid genom särskilda beslut uppskjutits till år 1945. De för taxeringsarbetet erforderliga fastighetsdeklarationerna skola avlämnas senast den 15 september 1944.

I gemensam skrivelse den 11 februari 1944 ha *lantbruksstyrelsen* och *statistiska centralbyrån* upptagit frågan om planläggningen av en jordbruksräkning hösten 1944 samt därvid hemställt, bland annat, att Kungl. Maj:t måtte utverka riksdagens medgivande, att en allmän jordbruksräkning anordnas år 1944 i anslutning till den allmänna fastighetstaxeringen år 1945, och att för ändamålet under budgetåret 1944/45 ställes till statistiska centralbyråns förfogande ett belopp å 60 000 kronor som reservationsanslag till löner och rörligt tillägg samt ett belopp å 21 000 kronor till omkostnader.

För att påskynda bearbetningen av de statistiska uppgifterna ha ämbetsverken ifrågasatt, huruvida icke uppgifterna för jordbruksräkningen kunde inhämtas på en särskild blankett i form av en bilaga på ett särskilt blad i deklaraionsformuläret, som med hjälp av perforering lätt kunde avskiljas från det övriga deklaraionsformuläret och på ett tämligen tidigt stadium insändas till vederbörande hushållningssällskap för vidare befordran till statistiska centralbyrån.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, har i ärendet anfört följande:

»Enligt den förut av statsmakterna godkända planen skulle fastighetstaxering rätteligen ha ägt rum år 1943 och jordbruksräkning alltså ett år tidigare. Fastighetstaxeringen har emellertid, som förut erinrats, uppskjutits till år 1945. I enlighet med vad tidigare förutsatts bör ställning därför nu tagas till frågan om planläggning av en allmän jordbruksräkning innevarande år. Förslag i detta avseende har även framlagts av lantbruksstyrelsen och statistiska centralbyrån.

Beträffande de uppgifter som böra insamlas vid årets jordbruksräkning ha ämbetsverken föreslagit en viss inskränkning i förhållande till 1937 års jordbruksräkning på grund av att motsvarande uppgifter i annan ordning insamlats eller komma att insamlas. Denna inskränkning avser åkerjordens användning och antalet kreatur samt trädgårds- och fruktodlingen. Å andra sidan skulle årets uppgifter omfatta även vissa förhållanden, som icke medtagits i tidigare räkningar, nämligen beträffande i bruk varande större redskap eller maskiner vid jordbruket och angående ensileringsanläggningar. Vad sålunda föreslagits av ämbetsverken kan jag i huvudsak biträda. Slutlig ståndpunkt till dessa spörsmål torde dock böra tagas först i samband med fastställandet av formulären för den allmänna fastighetsdeklarationen.

Vad ämbetsverken föreslagit om ett tidigare påbörjande av den statistiska bearbetningen anser jag mig böra tillstyrka.

Kostnaderna för jordbruksräkningen ha av ämbetsverken — frånsett kristillägg — uppskattats till 334 000 kronor. Ökningen av kostnaderna i förhållande till 1937 års räkning beror huvudsakligen på stegrade avlöningar. Härjämte har ersättningen till hushållningssällskapen beräknats höjd med 10 000 kronor.

Då bearbetning av det statistiska materialet beräknas komma att påbörjas redan under första hälften av år 1945, skulle för nästa budgetår erfordras ett belopp av 60 000 kronor till avlöningar och ett belopp av 21 000 kronor till omkostnader vid statistiska centralbyrån. Chefen för finansdepartementet torde i annat sammanhang komma att underställa Kungl. Maj:t denna anslagsfråga.

Riksdagens medgivande till anordnande under hösten 1944 av en ny allmän jordbruksräkning torde emellertid nu böra inhämtas.»

I likhet med departementschefen kan utskottet tillstyrka, att under innevarande år en allmän jordbruksräkning anordnas i samband med den allmänna fastighetstaxering som, om ej förordnande om ytterligare uppskov meddelas, skall äga rum under nästkommande år.

Beträffande de uppgifter som avses skola infordras vid ifrågavarande jordbruksräkning föreslås i förhållande till vad som gällde vid 1937 års jordbruksräkning dels vissa inskränkningar, hänförande sig till bland annat trädgårds- och fruktodlingens område, dels ock en utvidgning i så måtto att i motsats mot vad tidigare varit fallet uppgifter föreslås skola infordras jämväl rörande antalet i bruk varande större jordbruksmaskiner samt ensileringsanläggningar. I anslutning härtill har inom utskottet dryftats, huruvida det icke

Utskottet.

ur trädgårdsodlingens synpunkt skulle vara av intresse att få veta antalet nu inom riket växande fruktträd för att därigenom kunna erhålla kännedom om det ungefärliga antalet dylika träd, som förstördes under de hårda vinternarna i början av 1940-talet. Med hänsyn till de med en dylik uppgiftslämning förknippade olägenheterna har dock utskottet i förevarande fråga stannat för att förorda de av departementschefen angivna riktlinjerna.

Beträffande kostnaderna för den planerade jordbruksräkningen ha vissa uppgifter lämnats i propositionen. Då emellertid enligt vad departementschefen anfört frågan om anslag för ifrågavarande ändamål i annan ordning torde komma att underställas riksdagens prövning, påkallas för närvarande endast riksdagens medgivande till räkningens anordnande under innevarande år.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att förevarande proposition må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 21 april 1944.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se under utlåtande nr 27.